

še ni prišel. V njegovih delih vidimo le razkrojitev sedanje duševne in moralne atmosfere in hrepenenje po ločitvi od nje.

V tem oziru ga spoznavamo kot glasnika tistega dela ruske kulturne družbe, ki je sklenila, da pojde izven splošne otrpelosti po trnjevi poti samotnega iskanja, čeprav se ta pot konča večinoma le ob tragičnem samospoznanju človeka — „qui a voulu“, — ki je hotel — kakor pravi državni svetnik Sorin v drami „Utva“.

Sploh so drame A. P. Čehova v tem oziru posebno značilne. Poleg svoje pesniške vrednosti tvorijo zares nekak dokument sedanje dōbe z vsemi njenimi nedostatki. V njih

Čehova nikakor ne spoznavamo kot pesimista, kar se mu je že očitalo; kot nepristranski opazovavec in spoznovavec človeškega srca in življenja stopa pred nas in ne trpi, da bi se zamenjavali iluzija in resnica, četudi mu nato ostaja le prečesto zgolj neutešeno hrepenenje.

Iz zbirke „V mraku“ prinašamo kot majhen primer črtico „Strugar Petrov“, v kateri popisuje Čehov dušno otopenost alkoholika. Kdor čita poleg teh vrstic še Prijateljve „Momente iz spisov Čehova“ in njihov predgovor, si bode lahko ustvaril dovolj samostojne nazore o tem veleznamenitem zastopniku moderne ruske beletristike.

IZ ČRTIC A. P. ČEHOVA.

STRUGAR PETROV.

IZ RUŠČINE PREVEL VLADIMIR MIHAJLOVIČ.

Strugar Grigorij Petrov, ki je že davno znan kot najboljši mojster in največji nepridiprav v celem Galičinskem okrožju, se vozi s svojo staro, bolno ženo v bolnico.

Pot je dolga, skoro trideset vrst, a pri tem tako težavna, da bi moral obupati tudi najizkušenejši voznik, nikar pa takšen lenuh, kakršen je strugar Grigorij. Oster, leden veter mu brije v obraz, in povsod, kamorkoli pogleda, se dvigajo takšni oblaki snega, da v resnici ni lahko povedati, če prihaja od zemlje ali od nebes.

Zavoljo meteža se tudi ne razločijo polja, niti brzojavni drogovi, niti gozdi; a če se zaleti burja posebno besno v Petrova, potem ne vidi niti konjskega jarma pred seboj. Stara, slabotna kobilica se komaj ziblje,

strugar pa bi prišel rad hitro dalje. Nemirno se poriva po svojem sedežu semtertja in pritiska konjička v enakomernih odmorih z bičem po suhem hrbtu.

„Slišiš, Matrjona, ne jokaj . . .“ — mrmra polglasno. „Ko prideva z božjo pomočjo v bolnico, ti bode to takoj . . . Pavel Ivanič ti bode dal kapljice, ali ti bode ukazal puščati kri, ali pa bode njegova milost izvolila, podrgniti te s kakšnim špiritom . . . pa bo šla bolečina iz boka. Pavel Ivanič se bode potrudil . . . Kričal bo morda nad mano, ali teptal z nogo, a potrudil se bo vendarle . . . Izvrsten gospod! Tako prijazen mož, Bog mu daj zdravje! . . . Kakor hitro prideva tja, bo skočil iz svojega stanovanja in me začel zmerjati: Kako? Zakaj? Zakaj nisi prišel o pravem času? Ali sem pes, da se moram celi dan truditi z vami, vražji ljudje? Zakaj nisi prišel zjutraj? Marš! Glej, da se po-

bereš! Pridi jutri!“ — Jaz pa mu porečem: „Gospod doktor! Pavel Ivanič! Preblagorodni . . .“

„Ali pojdeš, da bi te . . . Poberi se!“

Strugar pretepa konjička in mrmra, ne da bi pogledal svojo ženo:

„Vaše preblagorodje! Jezes, kakor se sam Bog . . . v imenu svetega križa, odpeljal sem se ob jutranji zori. Kako bi mogel priti o pravem času, ako se Gospod — O mamka božja! — srdi in pošlje tako snežno burjo? — Saj razvidite sami . . . Še celo plemenitejši konj ne bi mogel voziti ob takšnem vremenu, jaz pa, kakor vidite, nimam konja, marveč staro kljuse!“

Pavel Ivanič bo napravil nato jezen obraz in zakričal: „Poznam vas! Vedno imate pripravljen izgovor! Posebno ti, Griška! Poznam te že dolgo časa! Ni-li res, da si bil med potjo najmanj petkrat v krčmi?“

Jaz pa mu porečem: „Vaše preblagorodje! Ali sem zlobnež, ali pogan, ali kaj? Moja stara izdiha dušo, umira, jaz pa naj bi tekel v gostilno! Kaj pravite, usmilite se! Krčme naj vzame . . .“

Potem te bode Pavel Ivanič velel znesti v bolnico. Jaz pa padem predenj na kolena . . . — „Pavel Ivanič! Vaše preblagorodje! Ponižno Vas zahvaljujema! Odpustite nam, norcem in grešnikom! Ne zavrzite nas kmetov! Trikrat smo si zaslužili, da nas nadenó, Vi pa se vznemirjate zaradi nas in še noge si omažete v snegu!“

Potem me bode pogledal Pavel Ivanič, kakor bi me hotel udariti; in rekel bode: „Mesto tega, da se mečeš pred mano na kolena, bi raje ne bil pil žganja in prizanašal svoji stari. Namazati bi te bilo treba!“

„Res je, namazati bi me bilo treba, Pavel Ivanič, pri Bogu, namazati. A kako bi nam ne bilo poklekati pred vami, če ste naši dobrotniki, naši ljubeči očetje takorekoč! Vaše preblagorodje! Resnične so moje besede, kakor pred Bogom . . . pljunite mi v obraz, če Vas goljufam: kakor hitro bo moja Matrjona zdrava in zopet na nogah, storim vse, karkoli mi ukažete. Vse naredim, Vaše preblagorodje! Škatljico za smodke iz bre-

zovega lesa, če želite . . . Kroglice za igro, najbolj inozemske keglje znam delati . . . Vse storim Vam na ljubo! Niti beliča Vas ne stane! V Moskvi bi plačali za takšno škatljico za smodke štiri rublje, jaz pa ne vzamem kopejke!“

Doktor se bode začel smejeti, pa mi poreče: „No, že dobro, že . . . Te že razumem! Škoda le, da si pijanec . . .“ „Jaz, draga moja stara, vem, kako treba govoriti z gospodo. Takšnega gospoda sploh ni, da bi jaz ne znal ž njim govoriti. Človek mora biti vljuden in paziti na takt . . . vse s taktom! Bog daj, da bi le ne izgrešila poti! Glej no, kako nese snežinke okrog! Moje oči so že polne snega!“

In strugar mrmra brez prenehanja. Nehote giblje z jezikom, da bi se tako iznebil težkega čuvstva, ki ga navdaja. Mnogo besed ima v ustih, a v glavi še več misli in vprašanj. Nesreča ga je zadela nepričakovano, ni je slutil, niti mislil o njej; ne more se niti zavesti, niti umeti, kako se je vse pravzaprav pripetilo. Dosedaj je živel mirno, vse je šlo po starem tiru, v pijanem pozabljanju so mu potekali dnevi, ne da bi se seznanil z žalostjo ali z veseljem, sedaj pa čuti hipoma grozno duševno bol. Brezskrbni lenuh in pijanec je prišel tebi nič meni nič v položaj človeka, ki je ves poln misli, ki skrbi, hiti naprej, da, ki se mora celo boriti z naravo. Pa nič manj čudno ni to, odkod je prišla hipoma ta nežna skrb za staro ženo.

Strugar se spominja, da se je zlo pričelo včeraj zvečer. Ko je prišel domov, nekoliko opit, kakor je že njegova navada, je začel po starem običaju kričati, zmerjati in mahati z rokami, stara pa je pogledala svojega trinoga tako, kakor še nikoli. Navadno je bil izraz njenih oči izmučen, ponižen, kakor pri psih, ki so često tepeni in redkokdaj siti, sedaj pa je gledala tako mračno, mrklo, srepro in nedoumno, kakor gledajo svetniki na kmečkih podobah ali pa umirajoči. S temi čudnimi, neprijetnimi pogledi se je pričelo. Strugar, ki je bil čisto omamljen, si je izposodil od soseda konjička in sedaj se pelje s staro v bolnico, ker se nadeja,

da ji Pavel Ivanič s praški in mazili vrne stari pogled.

„In ti, Matrjona . . .“, mrmra, „če bi te Pavel Ivanič vprašal, ali sem te morebiti pretepal, ali ne, reci: Ne! — In jaz te ne bom nič več tepel. Pri svetem križu! In povej mi, če sem te tepel s hudim? Kar tako sem te včasih nabunkal. Smiliš se mi. Kak drugi bi malo pazil nate, jaz pa se peljem s teboj . . . prizadevam si. A snežinke se podé po zraku, podé se! Gospod, zgodi se tvoja volja! Bog daj le to, da bi ne izgrešil poti . . . Ali te še kaj bôde v bokih, Matrjona? Zakaj molčiš? Vprašam, če te bôde v bokih?“ Strugar se hitro ozre po ženi.

„Zakaj se vendar sneg na njenem licu ne tali?“ si misli in nekak notranji mrz mu pretrese hrbet in zmrzle noge. „Na mojem obrazu se sneg tali, na njenem pa ne . . . Hm . . . čudno.“

Strugar se boji, da bi si takoj priznal, kar vidi v resnici, in zato skuša dospeti k temu spoznanju po ovinkih in ne naravnost. Čudno se mu zdi, da se sneg na starkinem obličju ne tali, čudno tudi to, da se je njen obraz tako raztegnil, postal voščenosiv in strogoresen.

„No, ali si neumna!“ mrmra strugar. „Jaz ti govorim odkritosrčno, kakor pred Bogom, ti pa greš in . . . Neumna si! Navsezadnje niti ne bode treba, da vozim do Pavla Ivaniča.“

Strugar povesi vajeti in se zatopi v misli. Celo uro molči in premišljuje. Ne upa si, pogledati nazaj na staro: strah ga je. Vprašati jo kaj in ne dobiti odgovora, je tudi strašno. Končno sklene nekaj, da bi se rešil te mučne negotovosti. Ne da bi se ozrl nazaj nanjo, jo prime za mrzlo roko. In roka, za katero je prijel, pade mrtva nazaj.

„Umrla je potemtakem. To je vrag!“

In strugar plaka. Ni toliko žalosten, kot pijan. Premišljuje pač o tem, kako hitro mine vse na svetu! Komaj se je pričelo njegovo zlo, pa je že zopet pri kraju. Ni mu pustilo niti časa, da bi živel pošteno s svojo staro, govoril ž njo par dobrih besed, pokazal ji

svoje sočutje; — njena smrt ga je prehitela. Štirideset let je živel ž njo, toda teh štirideset let je preteklo kakor v sanjah. V pijanosti, pretepanju in revščini je hitelo življenje brez sledu naprej. In kakor nalašč je umrla stara ravno takrat, ko je razvidel, da ji dela krivico. Brez nje ne more živeti; njegova krivda proti njej je prevelika.

„Saj je morala beračiti!“ se spomni hipoma. „Še sam sem jo poslal naokrog, k ljudem, naj prosi kruha. To je bilo prav! Neumnica bi morala živeti vsaj še deset let, sicer bo mislila, da sem zares tako hudoben človek. Sveta mamka božja, kam pa se vozim sedaj? Sedaj ni treba zdravnika, temuč pogrebcev. Nazaj!“

Strugar obrne in z vso silo ošine konjička. Pot postaja uro za uro slabša. Konjski jarem se že sploh ne vidi več. Zdajpazdaj se zadene med vožnjo ob mlado jelko; temni predmet razdrapa strugarju roki, mu šine bliskoma mimo oči, in potem je zopet vse le bela plan in sneg, ki se vrti pred divjo burjo.

„Moral bi iznova živeti . . .“, si misli strugar.

Spomni se, da je bila Matrjona pred štiridesetimi leti mlada, lepa in vesela in da je prišla od bogate kmetije. Dali so mu jo le zato, ker so pričakovali mnogo od njegove spretnosti v rokodelstvu. Vse je obetalo dobro življenje, in vsa nesreča je prišla le od tega, da se je vlegel po svatbi pijan na peč in se takorekoč iz te pijanosti ni vzdramil celih štirideset let svojega zakona. Svatbe se spominja, kaj pa je bilo pozneje — če ga ubijejo — pa se ne more domisliti, razen tega, da je pil, spal in bil okrog sebe. Tako se je izgubilo tistih štirideset let . . . Beli sneženi oblaki postajajo pomalem sivi. Mračiti se je začelo.

„A kam se peljem?“, si zakliče strugar nenadoma. „Treba bode pokopavati, jaz pa se vozim v bolnico . . . Kar ves iz uma sem!“

Strugar obrne vnovič in jame zopet bičati konja. Kobilica se napenja z vsemi silami in dirja naprej. Strugar jo bije večkrat za-

poredoma po hrbtu . . . Za sabo sliši neko trkanje, in čeravno se ne mara ozreti, ve dobro, da bīje mrtva glava ob sani . . . A vedno temneje in temneje postaja in burja je vedno mrzlejša in ostrejša — — —

„Moral bi vnovič živeti . . .“ razmišlja strugar. „Novega orodja bi si moral omisliti, sprejemati naročila . . . Denar bi moral dati stari . . . Da, tako je!“

Sedaj mu padejo vajeti iz rok. Išče jih, hoče jih pobrati in jih ne more, zakaj roki sta mu odrekli pokorščino in se ne gibljeta več . . .

„Saj je vseeno“, si misli, „konj teče tudi tako. Spal bi zdaj . . . Spal bi med pogrebom in med zadušnico.“

Strugar zapre oči in spi. Kmalu nato zapazi, da konj stoji. Ko odpre oči, vidi pred seboj nekaj temnega, kakor kočjo ali kozolec . . . Moral bi stopiti raz sani in pogledati, kaj je tam pred njim, a njegovo telo je polno takšne lenobe, da bi raje zmrznil, nego zapustil svoj sedež . . . In zopet mirno zadremlje.

Zbudi se v veliki sobi s pobeljenimi stenami. Skozi okna prodira svetla solnčna luč. — Strugar vidi v svoji bližini ljudi in jim hoče pokazati, da je častivreden, pameten mož . . .

„Zadušnico bi trebalo čitati, bratje!“ se oglasi. „Moral bi to povedati duhovniku . . .“

„Že dobro, že! Le miren bodi!“ mu veli znan glas.

„Očka! Pavel Ivanič!“, zakliče strugar začuden, ko vidi doktorja pred seboj: „Preblagorodni . . . dobrotnik moj!“

Skočil bi rad pokonci in pokleknil pred zdravnikom, toda ne more ganiti niti z roko niti z nogo.

„Vaše preblagorodje! Moje noge, kje so? Kje so moje roke?“ „Tvoje roke in noge so proč — — — Zmrzile so ti! No, no, zakaj se jočeš? Saj si dolgo živel, hvala Bogu! Gotovo imaš šest križev na hrbtu — ali še nisi zadovoljen?“

„To je revščina, revščina — — — Vaše preblagorodje, v resnici je revščina. Prosim velikodušnega oprostjenja! Še pet, šest let bi moral živeti — — — Zakaj? Tujega konja imam, moral bi ga vrniti — — — Svojo staro bi moral pokopati — — — In kako hitro mine vendar vse na tem svetu! Vaše preblagorodje! Pavel Ivanič! Najlepšo škatljico, iz brezovega lesa — — — kroglice za igro bom napravil!“ — — —

Doktor mahne z roko in odide iz bolniške sobe S strugarjem Grigorijem Petrovim je pri kraju.

TISKARSTVO.

IZ RISB BRATOV ŠUBICEV.